

Νομοθετικές και Οργανωτικές
προτάσεις – Παρατηρήσεις
επί Σχεδίων Νόμου

Νομοθετικές και Οργανωτικές προτάσεις – Παρατηρήσεις επί Σχεδίων Νόμου

Κατά το 2021, ο Συνήγορος του Πολίτη ως συνομιλητής της Διοίκησης, συνέβαλε με νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις προς τα αρμόδια Υπουργεία για τη βελτίωση των νομοθετικών ρυθμίσεων και των παρεχόμενων δημόσιων υπηρεσιών, στις οποίες εντόπισε προβλήματα, πλημμέλειες ή κενά στην υφιστάμενη νομοθεσία κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του. Πολλές από αυτές εντός του έτους με ικανοποίηση έγιναν αποδεκτές από τη δημόσια διοίκηση σε θεσμικές μεταρρυθμίσεις. Ακόμη, ο Συνήγορος του Πολίτη υπέβαλε τις επισημάνσεις του και διατύπωσε γενικές, αλλά και ειδικότερες παρατηρήσεις επί συγκεκριμένων διατάξεων κατά τη δημόσια συζήτηση πέντε (5) σχεδίων νόμων προς τα αρμόδια Υπουργεία και το Κοινοβούλιο, παρεμβαίνοντας στον δημόσιο διάλογο.

1. Νομοθετικές και Οργανωτικές προτάσεις

1.1. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

- **Προτάθηκε** η επανεξέταση των διατάξεων του Ν. 4387/2016, στην περίπτωση της χορήγησης δύο συντάξεων από έμμεσο δικαίωμα λόγω θανάτου. Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη ότι από τον αρχικό χρόνο απονομής των συντάξεων αυτών και πριν την μεταβίβασή τους στον επιζώντα, έχει ήδη συντελεστεί σοβαρή μείωση με την αφαίρεση της μιας εκ των δύο εθνικών συντάξεων, όσον αφορά στην περικοπή της μιας εκ των δύο συντάξεων θανάτου να γίνεται στην συμφερόμενη για τον ασφαλισμένο σύνταξη και πάντως, οπωσδήποτε στην σύνταξη της επιλογής του.
- **Προτάθηκε** στις περιπτώσεις συνταξιούχων τ. Ο.Γ.Α. εξ ιδίου δικαιώματος που δικαιούνται σύνταξης θανάτου από άλλο τ. Ταμείο, το συνολικό καταβαλλόμενο ποσό και από τις δύο συντάξεις που χορηγείται στον επιζώντα σύζυγο να μην μπορεί να υπολείπεται του ποσού της σύνταξης λόγω θανάτου που θα ελάμβανε εάν δεν υπήρχε και η σύνταξη εξ ιδίου δικαιώματος, προσαυξημένου κατά 10%.
- **Προτάθηκε:** α) η επίσπευση της έκδοσης της προβλεπόμενης από το άρθρο 12 παρ. 1 του Ν. 4538/18 Κ.Υ.Α. για την ρύθμιση θεμάτων χορήγησης της μηνιαίας οικονομικής ενίσχυσης στους αναδόχους και β) η κατάργηση των ηλικιακών κριτηρίων που εισήχθησαν για την αναδοχή με το άρθρο 8 παρ.

2^ο του παραπάνω νόμου, κατ' αναλογία με τα ηλικιακά κριτήρια του άρθρου 1544 του Αστικού Κώδικα για την υιοθεσία.

Ανταπόκριση της Διοίκησης: Με την Κ.Υ.Α. Γ.Π. Δ11/οικ. 31720/21 ρυθμίστηκε η χορήγηση της μηνιαίας οικονομικής ενίσχυσης, η οποία πλέον καταβάλλεται σε όλους τους αναδόχους, μέσω του Ο.Π.Ε.Κ.Α. Επίσης, με τον Ν. 4837/2021 (Φ.Ε.Κ. Α' 178/01.10.2021), στο πνεύμα των προτάσεων της Αρχής, εισήχθη μια σειρά προβλέψεων για την ενίσχυση της προστασίας των ανηλίκων από κακοποίηση και παραμέληση στο πλαίσιο της λειτουργίας των Φορέων Παιδικής Προστασίας (άρθρα 4, 5, 6, 7, 9, 10), και διευρύνθηκαν τα ηλικιακά όρια για την αναδοχή, που πλέον διαφοροποιούνται από εκείνα της υιοθεσίας, με την επέκταση του ανώτερου ορίου ηλικίας των αναδόχων στα 75 έτη και της μέγιστης διαφοράς ηλικίας από το αναδεχόμενο άτομο στα 60 έτη (άρθρο 26).

- **Προτάθηκε** η επανεξέταση της πρόβλεψης για τον υποχρεωτικό εμβολιασμό κατά του Covid – 19, παιδιών με βαριές αναπηρίες ως προϋπόθεση ένταξης σε Κ.Δ.Α.Π. ΑμεΑ και Κ.Δ.Η.Φ.
- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Εσωτερικών) νομοθετική μεταβατική ρύθμιση για τις περιπτώσεις στις οποίες το Επίδομα Απροστάτευτου Παιδιού δεν καταβλήθηκε σε μητέρες ανηλίκων, αναγνωρισμένες δικαιούχους στο Δήμο Αθηναίων, ενόψει κατάργησης του επιδόματος με το άρθρο 57 του Ν. 4472/2017.
- **Προτάθηκε** να συμπεριληφθεί στον ορισμό του μονογονεϊκού νοικοκυριού – για τις ανάγκες χορήγησης επιδόματος στέγασης στην Κ.Υ.Α. με αριθμό Δ13 οικ. 10747/256/Φ.Ε.Κ. Β' 792/06.03.2019 – και η ύπαρξη *ενήλικου* τέκνου, στην περίπτωση που έχει αποδεδειγμένα υψηλό ποσοστό αναπηρίας.
- Εναλλακτικά, **προτάθηκε** να συμπεριληφθεί στον ορισμό του μονογονεϊκού νοικοκυριού η περίπτωση του μόνου γονέα που συνοικεί με ενήλικο τέκνο με αναπηρία, εφόσον έχει οριστεί δικαστικός συμπαραστάτης του και του έχει ανατεθεί εν όλω η επιμέλεια του προσώπου του.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

Στο πλαίσιο της αναμόρφωσης των διατάξεων που διέπουν τα προνοιακά Προγράμματα «Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα» και «Επίδομα Στέγασης», έγιναν αποδεκτές ορισμένες από τις προτάσεις που η Αρχή είχε προτείνει για την βελτίωση των Προγραμμάτων αυτών. Πιο συγκεκριμένα:

- **Είχε προταθεί** να προβλεφθεί η δυνατότητα ένταξης στο Πρόγραμμα «Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα» για όσους ακραία φτωχούς φιλοξενούνται σε δομές ή από τρίτα πρόσωπα, και εφόσον ούτε οι ίδιοι λαμβάνουν κοινωνικο-

ασφαλιστική ή προνοιακή παροχή, ούτε τα φιλοξενούντα πρόσωπα ή οι δομές τους παρέχουν δωρεάν τα αναγκαία αγαθά για μία αξιοπρεπή διαβίωση.

Ανταπόκριση: Έγινε μερικά αποδεκτή η πρόταση, καθώς προβλέφθηκε ότι οι δι-αμέμοντες σε Ξενώνες μεταβατικής φιλοξενίας ή σε Ξενώνες γυναικών θυμάτων βίας μπορούν να ενταχθούν στο Πρόγραμμα «Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα» κατά το διάστημα παραμονής τους στις ανωτέρω δομές, για έως δύο περιόδους ενίσχυσης.

- **Είχε προταθεί** να απαλειφθεί η υποχρέωση των μισθωτών κατοικιών που αιτούνται ένταξη στο Πρόγραμμα «Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα», να αποδείξουν τον/τους τόπο/τόπους της διαμονής τους κατά τους έξι τελευταίους μήνες πριν από το μήνα υποβολής της αίτησης.

Ανταπόκριση: Έγινε αποδεκτή η πρόταση και πλέον όσοι νοικιάζουν κατοικία και ενδιαφέρονται να ενταχθούν στο Πρόγραμμα, αρκεί να αποδείξουν με δικαιολογητικά την διαμονή τους μόνο στο χρονικό σημείο της αίτησης.

- **Είχε προταθεί** να διευρυνθούν και στα δύο Προγράμματα οι κατηγορίες περιπτώσεων στις οποίες προβλέπεται εισήγηση της αρμόδιας δημοτικής Υπηρεσίας στον Ο.Π.Ε.Κ.Α. για καταβολή αναδρομικών ποσών σε δικαιούχο των Προγραμμάτων.

Ανταπόκριση: Έγινε αποδεκτή η πρόταση και ενώ προηγουμένως προβλεπόταν υποβολή εισήγησης για καταβολή αναδρομικών μόνον σε περιπτώσεις που είχε υπάρξει αμέλεια υπαλλήλου του Δήμου ή του Κέντρου Κοινότητας κατά τη διαδικασία υποβολής της αίτησης ένταξης στο Πρόγραμμα, πλέον προβλέπεται υποβολή εισήγησης σε κάθε περίπτωση όπου ο δικαιούχος δεν έλαβε το ποσό του επιδόματος για ορισμένο διάστημα εξαιτίας λόγου «που τεκμηριωμένα δεν οφείλεται σε υπαιτιότητά του».

- **Είχε προταθεί** να γίνονται και στα δύο Προγράμματα απόπειρες πίστωσης του μηνιαίου ποσού επιδότησης επί ένα έτος πριν ανακληθεί η εγκριτική Απόφαση, κατ' αναλογία προς τον χρόνο παραγραφής των αξιώσεων συνταξιούχων για μη καταβληθέντα ποσά συντάξεων.

Ανταπόκριση: Έγινε μερικά αποδεκτή η πρόταση της Αρχής και αυξήθηκαν και στα δύο Προγράμματα από τρεις σε τέσσερις οι προβλεπόμενες απόπειρες πίστωσης των εγκριθέντων μηνιαίων ποσών επιδότησης στον δηλωθέντα στην αίτηση αριθμό τραπεζικού λογαριασμού (IBAN) πριν η Διοίκηση προχωρήσει σε ανάκληση της Απόφασης έγκρισης του αντίστοιχου επιδόματος.

- **Είχε προταθεί** η λήψη μέτρων, προκειμένου η δυνατότητα υποβολής ταυτόχρονης αίτησης υιοθεσίας και αναδοχής από τους ίδιους υποψήφιους μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας, να μην έχει ως συνέπεια τη χειραγώγηση του

συστήματος και το ενδεχόμενο διασύνδεσης παιδιών με υποψήφιους γονείς, που δεν θα ήταν οι καταλληλότεροι για το επιδιωκόμενο είδος οικογενειακής αποκατάστασης.

1.2. Υπουργείο Εσωτερικών

- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Υγείας) να ορίζεται ρητά ως δικαιολογητικό απόδειξης της μονογονεϊκής ιδιότητας υποψηφίων για θέσεις επικουρικού προσωπικού (πλην γιατρών) και η δικαστική απόφαση αποκλειστικής ανάθεσης της άσκησης της γονικής μέριμνας στον έναν γονέα.
- **Προτάθηκε** να ενταχθούν στο άρθρο 16 § 5 του Ν. 2527/1997 για τη χορήγηση μειωμένου ωραρίου και τα Άτομα με Αναπηρία που εργάζονται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.
- **Προτάθηκε** η χορήγηση της ειδικής άδειας 22 ημερών (άρ. 50 παρ. 2 και 3 του Κώδικα Κατάστασης Δημοσίων Υπαλλήλων), και σε υπαλλήλους γονείς τέκνων που πάσχουν από αναπηρία άνω του 50% κι έχουν ανάγκη συνεχούς υποστήριξης και φροντίδας, λόγω του εξελικτικού χαρακτήρα της νόσου.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί** να ενταχθούν και οι υπάλληλοι που έχουν οριστεί δικαστικοί συμπαραστάτες και τους έχει ανατεθεί η επιμέλεια ατόμου με υψηλό ποσοστό αναπηρίας (67% και άνω) στους υπαλλήλους που ζητάνε απόσπαση ή μετάταξη για αποδεδειγμένα ιδιαίτερα σοβαρούς λόγους υγείας.

Ανταπόκριση: Με το άρ. 27 παρ. 5 του Ν. 4807/2021 τροποποιήθηκε προς την παραπάνω κατεύθυνση η σχετική διάταξη.

1.3. Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου

- **Προτάθηκε** να διασφαλιστεί από την Υπηρεσία Ασύλου σε συντονισμό με την Η.Δ.Ι.Κ.Α. Α.Ε., η συνολική παράταση της ισχύος του Π.Α.Α.Υ.Π.Α. για διάστημα ισόχρονο της νομοθετικής παράτασης ισχύος των δελτίων αιτούντων διεθνή προστασία, κατόπιν αναφορών σχετικά με ασυνόδευτους ανηλίκους, που είχαν στερηθεί τον αριθμό αυτόν κατά την αναγραφόμενη στο δελτίο τους λήξη.
- **Προτάθηκε** η δυνατότητα ηλεκτρονικής υποβολής αιτημάτων χορήγησης αδειών διαμονής για εξαιρετικούς λόγους, προκειμένου να αντιμετωπιστούν προβλήματα που προέκυψαν εξαιτίας της πολύμηνης αναστολής παραλαβής σχετικών αιτημάτων λόγω της πανδημίας Covid – 19.

Ανταπόκριση: Με την Υ.Α. οικ. 7393/2021 (Β' 1251) δόθηκε η δυνατότητα υποβολής αίτησης για χορήγηση άδειας διαμονής για εξαιρετικούς λόγους μέσω των ηλεκτρονικών υπηρεσιών του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου.

- **Προτάθηκε** η επίσπευση της ηλεκτρονικής αποτύπωσης στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα Μετανάστευσης (Ο.Π.Σ.) αιτημάτων ανανέωσης αδειών διαμονής από πολίτες τρίτων χωρών, σπουδαστές ή ερευνητές, που παραμένουν στην Ελλάδα με σκοπό την αναζήτηση εργασίας ή την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας (άρθρο 41 του Ν. 4251/2014, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 12 του Ν. 4666/2020).

Ανταπόκριση: Με την Κ.Υ.Α. οικ. 171509/2021 (Φ.Ε.Κ. 3666/Β/09.08.2021), καθορίστηκε ο τρόπος απόδειξης και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά που προβλέπονται για αυτήν την κατηγορία άδειας διαμονής και, στη συνέχεια, αναβαθμίστηκε το Ο.Π.Σ. Μετανάστευσης, καθιστώντας εφικτή την υποβολή σχετικών αιτημάτων.

- **Προτάθηκε** ο ορισμός του αρμοδίου οργάνου για την κρίση και έκδοση απόφασης ανανέωσης της βεβαίωσης περί μη απομάκρυνσης για λόγους ανθρωπιστικούς.

Ανταπόκριση: Με το άρθρο 71 παρ. 6 του Ν. 4825/2021 διευκρινίστηκε ότι για όσες βεβαιώσεις χορηγήθηκαν βάσει αποφάσεων που εκδόθηκαν μέχρι τη δημοσίευση του νόμου, αρμόδια αρχή για την κρίση περί εξακολούθησης του ανέπιπτου της απομάκρυνσης είναι η Αρχή που εξέδωσε την αρχική απόφαση (η Αρχή Προσφυγών ή η Υπηρεσία Ασύλου).

- **Προτάθηκε** η θέσπιση μεταβατικής διάταξης – μετά την κατάργηση του Π.Δ. 141/2013 πλην του άρθρου 40 § 1 – προκειμένου να αποκατασταθούν κεκτημένα δικαιώματα παραμονής μελών οικογένειας των κατηγοριών, που περιλαμβάνονται στο διατηρηθέν άρθρο 40 § 1 του Π.Δ. 141/2013, όπως τέκνα πρόσφυγα που έχουν πλέον ενηλικιωθεί και ανανέωναν επί μακρόν τις άδειες διαμονής τους βάσει του άρθρου 23§2 του καταργηθέντος Π.Δ., καθώς και όσων είχαν αρχικά εισέλθει στο πλαίσιο επανένωσης ως μέλη οικογένειας πρόσφυγα και ανανέωναν, στη συνέχεια, τις άδειες διαμονής τους.
- **Προτάθηκε** η θέσπιση μεταβατικής διάταξης περί διατήρησης του δικαιώματος διαμονής για όλα τα μέλη οικογένειας δικαιούχων διεθνούς προστασίας τα οποία, κατά την έναρξη ισχύος του Ν. 4636/2019, είχαν ήδη λάβει άδεια διαμονής, δεδομένου ότι σύμφωνα με το άρθρο 23 του νόμου αυτού δεν προβλέπεται πλέον αυτοτελής διατήρηση δικαιωμάτων.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί**, επανειλημμένα κατά το παρελθόν η ανάγκη εκσυγχρονισμού

του τρόπου υποβολής αιτημάτων χορήγησης/ανανέωσης αδειών διαμονής με ηλεκτρονικές διαδικασίες, ώστε να επιτευχθεί η αποσυμφόρηση των υπηρεσιών αλλοδαπών και η ταχύτερη εξυπηρέτηση των ενδιαφερομένων.

Ανταπόκριση: Η Διοίκηση – λόγω και της ανάγκης προσαρμογής της στις συνθήκες της πανδημίας – προχώρησε στη σταδιακή ανάπτυξη σύγχρονων τρόπων επικοινωνίας των συναλλασσόμενων πολιτών με τις αρμόδιες υπηρεσίες αλλοδαπών, παρέχοντας τη δυνατότητα πραγματοποίησης σειράς διαδικασιών μέσω ηλεκτρονικής πλατφόρμας, όπως ηλεκτρονικό ραντεβού για παραλαβή αποφάσεων και κατάθεση ορισμένων κατηγοριών αδειών διαμονής, ηλεκτρονική κατάθεση συμπληρωματικών εγγράφων και ηλεκτρονική υποβολή αιτήσεων ανανέωσης αδειών διαμονής.

1.4. Υπουργείο Οικονομικών

- **Προτάθηκε** στην Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.) (η πρόταση απευθύνθηκε και στον Ενιαίο Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης, Ε.Φ.Κ.Α.) η αναγκαιότητα τροποποίησης του πίνακα παθήσεων του άρθρου 16 του Ν. 1798/1988 (Παράρτημα ΙΙ) και αντιστοίχισης των παθήσεων αυτών με παθήσεις του Ενιαίου Πίνακα Προσδιορισμού Ποσοστού Αναπηρίας (Ε.Π.Π.Α.) που χρησιμοποιούνται από τα ΚΕ.Π.Α. και τις Δ.Ο.Υ. για τη χορήγηση ευεργετημάτων και φοροαπαλλαγών που συνδέονται με Ι.Χ.Ε. οχήματα. Η αναγκαιότητα προκύπτει από την έλλειψη ουσιαστικών και διαφανών κριτηρίων, με τα οποία έχουν επιλεγεί οι παθήσεις, καθώς και ο δύσχρηστος και παρωχημένος χαρακτήρας του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου που δημιουργεί πλήθος προβλημάτων για τα ΑμεΑ.

Ανταπόκριση: Με την Κοινή Υπουργική Απόφαση υπ' αριθμ. 1235/2021 (Φ.Ε.Κ. 5083Β'/04.11.2021), υιοθετήθηκαν οι προτάσεις του Συνηγόρου και πλέον γίνεται αντιστοίχιση των παθήσεων του άρθρου 16 του Ν. 1798/1988 με τις παθήσεις και τα ποσοστά αναπηρίας που καθορίζονται στον Ενιαίο Πίνακα Προσδιορισμού Ποσοστού Αναπηρίας (Ε.Π.Π.Α.) του άρθρου 7 του Ν. 3863/2010.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί**, από τον Δεκέμβριο 2020, να ρυθμιστεί το ζήτημα των ΑμεΑ που, ενώ έχουν οριστικά συνταξιοδοτηθεί λόγω αναπηρίας δια βίου, οι Δ.Ο.Υ. δεν δέχονται την μόνιμη ασφαλιστική αναπηρία και δεν τους χορηγούν φοροαπαλλαγές (π.χ. φόρος εισοδήματος, ΕΝ.Φ.Ι.Α.), με συνέπεια να υπόκεινται σε συνεχείς (ανά διετία) επανεξετάσεις από τα Κέντρα Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.) για να τους χορηγηθεί το απαιτούμενο από το Νόμο Πιστοποιητικό.

Ανταπόκριση: Με το άρθρο 22 του νέου Κανονισμού Λειτουργίας των Κέντρων Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕ.Π.Α.), που θεσπίστηκε με την υπ' αριθμ. 84045/2021 Υπουργική Απόφαση (Φ.Ε.Κ. 5074 Β'/02.11.2021), προβλέπεται πλέον ότι, όταν η κύρια πάθηση του αιτούντος εμπίπτει στον Πίνακα των μη αναστρέψιμων παθήσεων, για τις οποίες η διάρκεια της αναπηρίας καθορίζεται επ' αόριστον και της αποδίδεται ποσοστό αναπηρίας τουλάχιστον 67%, η διάρκεια ισχύος του συνολικού ποσοστού αναπηρίας που συνδιαμορφώνεται σε περίπτωση συνυπαρχουσών παθήσεων προσδιορίζεται επ' αόριστον.

- **Είχε προταθεί** από τον Μάιο 2020 να χορηγείται η απαλλαγή από το τέλος ταξινόμησης αυτοκινήτου και στους γονείς που έχουν συναινετικό διαζύγιο και έχουν ρυθμίσει την επιμέλεια των ανήλικων τέκνων τους με έγγραφη συμφωνία, όπως ισχύει και για τους γονείς με τρία (3) ανήλικα ή προστατευόμενα τέκνα – από τον ίδιο ή διαφορετικούς γάμους – για τα οποία έχουν με νόμο ή δικαστική απόφαση τη γονική μέριμνα και επιμέλεια¹⁹³.

Ανταπόκριση: Μετά την έκδοση της υπ' αριθμ. 92/2021 θετικής Γνωμοδότησης του Ν.Σ.Κ. (Τμήμα Β') και της από 14.07.2021 σχετικής εγκυκλίου (Α.Δ.Α.: ΨΩ0Γ-46ΜΠ3Ζ-ΛΗ8) προς τα Τελωνεία, έγινε αποδεκτή η πρόταση του Συνηγόρου του Πολίτη. Επιπλέον, η απαλλαγή θα ισχύσει και αναδρομικά, καθώς ήδη έχουν υποβληθεί από πολίτες αιτήματα επιστροφής των καταβληθέντων τελών ως αχρεωστήτων.

- **Είχε προταθεί** (η πρόταση απευθύνθηκε και στα Υπουργεία Υποδομών & Μεταφορών και Ναυτιλίας & Νησιωτικής Πολιτικής) ήδη από το 2017, οι άνεργοι ναυτικοί, οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι στους καταλόγους του Γραφείου Ευρέσεως Ναυτικής Εργασίας (Γ.Ε.Ν.Ε.) Πειραιά, να δικαιούνται δωρεάν μετακίνησης με τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, όπως ισχύει για τους άνεργους εγγεγραμμένους του Ο.Α.Ε.Δ.¹⁹⁴.

Ανταπόκριση: Με την υπ' αριθμ. 2241.7/38303/2021 (Φ.Ε.Κ. 2357Β'/03.06.2021) Κοινή Υπουργική Απόφαση υιοθετήθηκε η πρόταση του Συνηγόρου και απαλλάσσεται πλήρως και αυτή η κατηγορία ανέργων από την καταβολή κομίστρου στα Αστικά Συγκοινωνιακά Μέσα περιοχής αρμοδιότητας του Ο.Α.Σ.Α. Α.Ε. (Ο.ΣΥ. Α.Ε. και ΣΤΑ.ΣΥ. Α.Ε.) για το έτος 2021.

193. Ετήσια Έκθεση 2020, σελ. 156.

194. Ετήσια Έκθεση 2017, σελ. 260.

1.5. Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων

- **Προτάθηκε** να χορηγείται πτυχίο στους σπουδαστές των Επαγγελματικών Σχολών (ΕΠΑ.Σ.) Μαθητείας του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.), χωρίς την προϋπόθεση επιτυχούς συμμετοχής τους σε εξετάσεις πιστοποίησης του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (Ε.Ο.Π.Π.Ε.Π.), σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4763/2020.

Ανταπόκριση: Με τις διατάξεις του άρθρου 57 του Ν. 4807/2021, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ την 11.06.2021, ορίστηκε, για τα σχολικά έτη 2020 – 2021 και 2021 – 2022, η χορήγηση Πτυχίου Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης επιπέδου 3, στους αποφοίτους των ΕΠΑ.Σ. Μαθητείας του Ο.Α.Ε.Δ. και στους αποφοίτους των ΕΠΑ.Σ. που εποπτεύονται από άλλα Υπουργεία, χωρίς να απαιτείται η επιτυχής συμμετοχή τους σε εξετάσεις πιστοποίησης.

- **Προτάθηκε** να εξετασθεί η θέσπιση εθνικών διατάξεων, οι οποίες θα επιτρέπουν την αναγνώριση της επαγγελματικής ισοδυναμίας τίτλων σπουδών του Ηνωμένου Βασιλείου, προκειμένου για ειδικότητες που εμπίπτουν στο αυτόματο καθεστώς αναγνώρισης του Π.Δ. 38/2010, των οποίων οι κάτοχοι δεν απέκτησαν επαγγελματικά προσόντα στο Η.Β, κατά τον χρόνο που ήταν μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ανταπόκριση: Η Γενική Γραμματεία Ανώτατης Εκπαίδευσης του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων ενημέρωσε τον Συνήγορο ότι έχει εξαγγελθεί από την πολιτική ηγεσία η νομοθετική ρύθμιση για την ακαδημαϊκή και επαγγελματική αναγνώριση των τίτλων σπουδών της αλλοδαπής, καθώς και η αναμόρφωση του Δ.Ο.Α.Τ.Α.Π.

- **Προτάθηκε** να θεσπιστεί ρυθμιστικό πλαίσιο χορήγησης επαγγελματικών δικαιωμάτων σε κατόχους πτυχίου Τμημάτων Πανεπιστημίου ειδικοτήτων που παρέιχαν Τμήματα των Τεχνολογικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Τ.Ε.Ι.) προ της καταργήσεως και απορροφήσεώς τους από Τμήματα Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (Π.Ε.).
- **Προτάθηκε** η έκδοση επιπλέον διευκρινιστικών οδηγιών σχετικά με την προβλεπόμενη διαδικασία μετεγγραφής με την κατηγορία των κοινωνικοοικονομικών κριτηρίων του άρθρου 75 παρ 1. του Ν. 4692/20, ώστε να διασφαλίζεται η πλήρης κάλυψη των θέσεων στο ποσοστό του 15% που ορίζει η ανωτέρω διάταξη, στην περίπτωση που μετά τον έλεγχο των απαιτούμενων δικαιολογητικών προκύψουν κενές θέσεις.
- **Προτάθηκε:** α) η ίδρυση δημοτικού σχολείου εντός του Καταστήματος Κράτησης Κορίνθου αντί της ετήσιας έγκρισης λειτουργίας, με στόχο την κάλυψη

πάγιων αναγκών (εγγραφή στο myschool, λειτουργία τάξης υποδοχής, στελέχωση με εκπαιδευτικούς ειδικοτήτων, κάλυψη ελλείψεων προσωπικού στη διάρκεια της χρονιάς, προμήθεια εκπαιδευτικού υλικού για τους μαθητές, κ.λπ.), β) η τοποθέτηση συντονιστή – συμβούλου, υπεύθυνου για την εκπαίδευση στο Κατάστημα, προκειμένου να υπάρξει συστηματική μέριμνα για την καλή λειτουργία των σχολείων, γ) η θεσμοθέτηση και εφαρμογή εναλλακτικών διαδικασιών, προκειμένου να διασφαλιστεί η συνέχιση της φοίτησης των ανήλικων κρατούμενων κατά το διάστημα διακοπής της δια ζώσης λειτουργίας των σχολείων.

- **Προτάθηκε** η θέσπιση μεταβατικών διατάξεων προς αποφυγή περαιτέρω επιβάρυνσης των διοικούμενων από την αιφνιδιαστική μετατροπή σχολείων Α/θμιας και Β/θμιας σε πρότυπα και πειραματικά, και επισημάνθηκε εκ νέου ότι η χρηστή διοίκηση, οι αρχές της καλής πίστης και της ασφάλειας δικαίου και η λειτουργία του κράτους δικαίου επιβάλλουν τον σεβασμό της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης του διοικούμενου.
- **Προτάθηκε**, δεδομένων των σοβαρών κενών στις σχετικές εξειδικευμένες υπηρεσίες του δημόσιου τομέα, να διευρυνθεί η πρόβλεψη της με αριθμ. πρωτ. Φ7/111145/Δ1 από 09.09.2021 εγκυκλίου, σχετικά με τη λειτουργία των νηπιαγωγείων, ώστε να επιτρέπεται, κατ' εξαίρεση, η καθυστερημένη προσέλευση ή πρόωρη αποχώρηση μαθητών/τριών, όχι μόνο στις περιπτώσεις ιατρικής υποστήριξης ή θεραπευτικής παρέμβασης από δημόσιο φορέα, αλλά και εφόσον τα παιδιά λαμβάνουν υπηρεσίες ψυχικής υγείας και ειδικές θεραπείες από ιδιώτες.
- **Προτάθηκε**, αναφορικά με τις προϋποθέσεις ένταξης Ελλήνων μαθητών από σχολεία του εξωτερικού στις ειδικές κατηγορίες εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, να γίνει εξομοίωση των κριτηρίων που προβλέπονται για τους γονείς τους, ώστε τα δύο (2) πλήρη ημερολογιακά έτη εργασίας του γονέα στο εξωτερικό να είναι δυνατόν να συμπληρώνονται μέχρι το τέλος του έτους αποφοίτησης του υποψηφίου, ανεξάρτητα από το αν ο ίδιος εργάζεται ως δημόσιος υπάλληλος ή όχι.
- **Προτάθηκε**, ενόψει της έναρξης της νέας σχολικής χρονιάς και της έκδοσης των σχετικών οδηγιών του Υπουργείου ως προς τα μέτρα και τις ρυθμίσεις λειτουργίας των σχολείων λόγω της πανδημίας, να συμπεριληφθούν με σαφήνεια σε τυχόν επόμενη υπουργική απόφαση, αλλά και στις οδηγίες προς τα σχολεία, όλες οι εξαιρέσεις από την υποχρεωτική χρήση μάσκας που επρόκειτο να ισχύσουν τη νέα χρονιά, με βάση τις εισηγήσεις των αρμόδιων οργάνων και να θεσμοθετηθούν διαδικασίες κατά περίπτωση εξέτασης (επιπλέον) αιτημάτων.

Ανταπόκριση: Στην με αρ. πρωτ. Δ1α/Γ.Π. οικ. 55254/10.09.2021 (4187 Β') Υ.Α., συμπληρώθηκαν όλες οι περιπτώσεις που είχαν υποδειχθεί από τον Ε.Ο.Δ.Υ.

- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Υποδομών & Μεταφορών) η κατάρτιση κτηριολογικού κανονισμού και τεχνικών προδιαγραφών υποχρεωτικών για τα νηπιαγωγεία.
- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Υποδομών & Μεταφορών) ο ολοκληρωμένος έλεγχος από τα αρμόδια όργανα των υφιστάμενων νηπιαγωγείων, προκειμένου να ερευνηθεί αφενός εάν ανταποκρίνονται στις κατ' ελάχιστο κτηριακές απαιτήσεις (βάσει πολεοδομικής νομοθεσίας και κανόνων πυροπροστασίας), και αφετέρου εάν μπορούν να εκσυγχρονιστούν, ώστε να ανταποκρίνονται στο νέο κτηριολογικό κανονισμό και τις τεχνικές προδιαγραφές.
- **Προτάθηκε** η αναλογική εφαρμογή της διάταξης περί αναγνώρισης εντοπιότητας και στους μονίμους κατοίκους (και όχι μόνο στους δημότες) κατά τις τοποθετήσεις και μεταθέσεις εκπαιδευτικών.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί**, η έκδοση εγκυκλίων οδηγιών του άρ. 1519 Α.Κ., που έθετε ως προϋπόθεση για τη μεταβολή του τόπου διαμονής του παιδιού τη συμφωνία των γονέων ή την έκδοση δικαστικής απόφασης, ώστε να μην καταστρατηγείται η πιο πάνω διάταξη μέσω χορήγησης μεταγραφών, χωρίς τη συνδρομή αυτών των όρων.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο προέβη στην έκδοση της εγκυκλίου, όταν ολοκληρώθηκε η τροποποίηση του άρ. 1519 Α.Κ., με τη προσθήκη παραγράφου που απαιτεί τη σύμφωνη γνώμη των χωρισμένων γονέων για όλα τα ζητήματα εκπαίδευσης, που επιδρούν αποφασιστικά στο μέλλον του τέκνου.

1.6. Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας

- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Υποδομών & Μεταφορών) να υπάρξει νομοθετική πρόβλεψη σχετικά με τη διαδικασία απομάκρυνσης και διαχείρισης εγκαταλειμμένων δίκυκλων, αναλογικά με τη διαδικασία που προβλέπεται στο Π.Δ. 116/04 για την εναλλακτική διαχείριση των οχημάτων στο τέλος του κύκλου ζωής τους.
- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης) η τροποποίηση του κανονιστικού πλαισίου ένταξης καταναλωτών ηλεκτρικής ενέργειας στο Κοινωνικό Οικιακό Τιμολόγιο (Κ.Ο.Τ.) και στο Μητρώο

Ευάλωτων Πελατών (Μ.Ε.Π.), με τη θέσπισης της άπαξ υποβολής αίτησης ένταξης στο Κ.Ο.Τ. και στο Μ.Ε.Π., καθώς και της αυτεπάγγελτης διενέργειας ετήσιου διοικητικού ελέγχου επί των νόμιμων προϋποθέσεων παραμονής των καταναλωτών στο οικείο καθεστώς.

- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης) η διασύνδεση των πληροφοριακών συστημάτων και εφαρμογών της Η.Δ.Ι.Κ.Α. Α.Ε. με το ηλεκτρονικό σύστημα υποστήριξης των ΚΕ.Π.Α. και με το πληροφοριακό σύστημα Δημοτολογίων και Ληξιαρχείων, για την άντληση και επικαιροποίηση των απολύτως αναγκαίων σχετικών στοιχείων και πληροφοριών.

1.7. Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη

- **Προτάθηκε** να ενταχθούν στην εξαίρεση από μετάθεση και απόσπαση και οι διαζευγμένοι υπάλληλοι του Πυροσβεστικού Σώματος που έχουν αναλάβει με συμβολαιογραφική πράξη (ή μέσω της προβλεπόμενης κοινής ψηφιακής δήλωσης του άρ. 4 του Ν. 4800/2021) την επιμέλεια έστω και ενός τέκνου.

1.8. Υπουργείο Υποδομών & Μεταφορών

- **Προτάθηκε** η αλλαγή του θεσμικού πλαισίου, προκειμένου να είναι εφικτή η μεταβίβαση οχημάτων που στην άδεια κυκλοφορίας τους υπήρχε ο όρος παρακράτησης κυριότητας, στις περιπτώσεις των πολιτών που μολονότι είχαν προβεί στην εξόφληση του σχετικού τιμήματος αγοράς των οχημάτων, καθώς διέθεταν σχετικά αποδεικτικά στοιχεία, δεν μπορούσαν να προσκομίσουν στις αρμόδιες υπηρεσίες της χώρας σχετικό έγγραφο περί άρσης της παρακράτησης κυριότητας των οχημάτων τους από τον αρχικό πωλητή για διάφορους λόγους.

Ανταπόκριση: Με τις διατάξεις του άρθρου 50 του Ν. 4784/2021 (Φ.Ε.Κ. 40Α'/16.03.2021), τροποποιήθηκε το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, με αποτέλεσμα να είναι πλέον δυνατό οι ιδιοκτήτες οχημάτων ιδιωτικής χρήσης των κατηγοριών Μ1, Μ2, Μ3, Ν1 και μοτοσυκλετών, η κυριότητα των οποίων κρατούνταν από τον πωλητή, να προβαίνουν στη μεταβίβασή τους μετά την παρέλευση επτά (7) ετών από την ημερομηνία έκδοσης της άδειας κυκλοφορίας, στην οποία αυτή έχει καταγραφεί.

2. Παρατηρήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη επί Σχεδίων Νόμου

2.1. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου των Υπουργείων Μετανάστευσης & Ασύλου και Προστασίας του Πολίτη «Αναμόρφωση διαδικασιών απελάσεων και επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών, προσέλκυση επενδυτών και ψηφιακών νομάδων, ζητήματα αδειών διαμονής και διαδικασιών χορήγησης διεθνούς προστασίας, διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου και Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη και άλλες επείγουσες διατάξεις» (Ν. 4825/2021)¹⁹⁵

Ο Συνήγορος συμφώνησε με σειρά στόχων του σχεδίου νόμου, ιδίως σε σχέση με την επίλυση πρακτικών προβλημάτων στις διαδικασίες επιστροφών ή εξέτασης αιτήσεων ασύλου, την προσαρμογή διατάξεων στις σύγχρονες απαιτήσεις και την ιατροφαρμακευτική κάλυψη ασυνόδευτων ανηλίκων. Ωστόσο, επισημάνθηκε ότι οι νομοθετικές προσαρμογές δεν πρέπει να θέτουν σε κίνδυνο το κράτος δικαίου.

Διαδικασίες απελάσεων και επιστροφών

- α.** - Η εξαίρεση σειράς περιπτώσεων από την εφαρμογή των άρθρων 16 – 33 Ν. 3907/2011 θα ήταν προτιμότερο να ενταχθεί οργανικά στον ανωτέρω νόμο, καθώς η επιλογή αυτοτελούς διάταξης καταλείπει ερμηνευτικά περιθώρια για καταστρατήγηση των άρθρων 2 και 4§4 της Οδηγίας 2008/1165/ΕΚ, που κατοχυρώνουν εγγυήσεις σεβασμού θεμελιωδών δικαιωμάτων.
- β.** - Αντίκειται στο άρθρο 28 της Οδηγίας Επιστροφών η διάταξη για έκδοση απόφασης επιστροφής, σε περίπτωση που διακοπεί η εξέταση της αίτησης διεθνούς προστασίας.
- γ.** - Οι μειώσεις των προθεσμιών για οικειοθελή αναχώρηση θα δυσχεράνουν τη διευθέτηση των υποχρεώσεων των αλλοδαπών, ιδιαίτερως στις περιπτώσεις

195. <https://www.synigoros.gr/resources/130921-sxolia-sn-metanasteytiko.pdf>.

ανηλίκων τέκνων που φοιτούν σε σχολεία. Το εύλογο διάστημα της παράτασης θα πρέπει τουλάχιστον να διασφαλίζει τη δυνατότητα ομαλής ολοκλήρωσης του σχολικού έτους.

- δ.** - Το τεκμήριο σιωπηρής απόρριψης της αίτησης για παράταση της προθεσμίας οικειοθελούς αναχώρησης όταν η υπηρεσία δεν απαντήσει εντός 15 ημερών, θα καταστήσει εικονική την υποχρέωση εξέτασης της αίτησης, καθώς η σιωπηρή απόρριψη θα αποτελέσει τον κανόνα.

Ζητήματα αδειών διαμονής αλλοδαπών

- α.** - Το τεκμήριο ημερομηνίας επίδοσης απορριπτικών ή ανακλητικών αποφάσεων με ηλεκτρονικά μέσα, παρίσταται ιδιαίτερος αυστηρό για όσους δεν είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση της τεχνολογίας.
- β.** - Οι άδειες διαμονής σε επενδυτές που επιθυμούν να αλλάξουν τομέα επένδυσης και οι ευνοϊκοί όροι για προσέλκυση των λεγόμενων «ψηφιακών νομάδων», θα έχουν θετικές συνέπειες στην οικονομία.
- γ.** - Εύλογη κρίνεται η ρύθμιση, με την οποία δικαιούνται άδεια διαμονής όσοι διαμένουν νόμιμα στη χώρα και λαμβάνουν σύνταξη οποιασδήποτε κατηγορίας από ελληνικό δημόσιο ασφαλιστικό φορέα.
- δ.** - Η ρύθμιση για «άπαξ» χορήγηση άδειας διαμονής για εξαιρετικούς λόγους είναι ανεπιεικής, χωρίς τη δυνατότητα εξατομικευμένης εξέτασης τυχόν ιδιαίτερων περιστάσεων.
- ε.** - Ανεπιεικής κρίνεται η σύντμηση της προθεσμίας υποβολής αίτησης θεραπείας, χωρίς δυνατότητα παράτασης, αν συντρέχουν λόγοι ανωτέρας βίας.

Διαδικασίες χορήγησης διεθνούς προστασίας

- α.** - Η ρύθμιση για τη δυνατότητα ανάκλησης και άρνησης ανανέωσης του καθεστώτος του πρόσφυγα σύμφωνα με το άρθρο 14§5 της Οδηγίας 2011/95/ΕΕ, θα έπρεπε, αντί της δέσμιας αρμοδιότητας, να παρέχει στην αποφαινόμενη αρχή τη δυνατότητα στάθμισης της διεθνούς υποχρέωσης για χορήγηση καθεστώτος διεθνούς προστασίας λόγω εξατομικευμένων περιστάσεων.
- β.** - Προτάθηκε να επεκταθεί η ισχύς του Προσωρινού Αριθμού Ασφάλισης και Υγειονομικής Περίθαλψης Αλλοδαπού (Π.Α.Α.Υ.Π.Α.) μέχρι την έκδοση Α.Μ.Κ.Α., ώστε να μην υπάρχει κενό στην ιατροφαρμακευτική κάλυψη, όταν γίνεται δεκτή η αίτηση διεθνούς προστασίας. Επίσης, καθώς ο Π.Α.Α.Υ.Π.Α. απενεργοποιείται αυτόματα σε περίπτωση απόρριψης της αίτησης διεθνούς προστασίας, θα ήταν σκόπιμο να προβλεφθεί επανενεργοποίησή του, όταν η

απορριπτική απόφαση ανασταλεί ή ακυρωθεί δικαστικά. Θετική πάντως κρίνεται η εξαίρεση των ασυνόδευτων ανηλίκων από την απενεργοποίηση του Π.Α.Α.Υ.Π.Α.

- γ.** - Η κατάργηση της δυνατότητας χορήγησης βεβαίωσης περί μη απομάκρυνσης για λόγους ανθρωπιστικούς, αποδυναμώνει την εξέταση του κινδύνου επαναπροώθησης, καθώς τα αστυνομικά όργανα δεν έχουν γνώση των ισχυρισμών του αλλοδαπού και της κατάστασης στη χώρα του, αντίστοιχη της γνώσης που έχουν οι αρμόδιες αρχές εξέτασης.
- δ.** - Η μη λήψη υπόψη του δελτίου ταυτότητας ως στοιχείου με βάση το οποίο προκύπτουν τα στοιχεία ταυτότητας του αιτούντος διεθνή προστασία, όταν σε αυτό δεν αναγράφεται πλήρης ημερομηνία γέννησης, θα προξενήσει δυσμενείς συνέπειες, ιδίως σε περιπτώσεις ασυνόδευτων ανηλίκων ή προσώπων που με βάση το δελτίο ταυτότητάς τους είναι ανήλικα, καθώς είναι ορατός ο κίνδυνος αποστέρησης των δικαιωμάτων που συνοδεύουν την ιδιότητα του ανηλίκου.
- ε.** - Η ενσωμάτωση στην απορριπτική απόφαση επί αιτήματος ασύλου προηγούμενης απόφασης απέλασης, που είχε εκδοθεί από αστυνομικά όργανα, οδηγεί σε καταστρατήγηση των εγγυήσεων για τους αιτούντες διεθνή προστασία, καθώς διατάσσεται κράτηση εναλλακτικά βάσει διατάξεων περί απέλασης, επιστροφής και διεθνούς προστασίας, προκαλώντας παρατεταμένη κράτηση και ανασφάλεια δικαίου.
- στ.** - Η υποχρέωση καταβολής παραβόλου, προκειμένου να υποβληθεί μεταγενέστερο αίτημα ασύλου, υπονομεύει την άσκηση του δικαιώματος στο άσυλο και αντίκειται στα άρθρα 40 – 42 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ.

Δραστηριότητα Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Μ.Κ.Ο)

Ποινικοποιείται η δραστηριότητα Μ.Κ.Ο. στη θαλάσσια διάσωση, χωρίς προηγούμενη άδεια του Λιμενικού Σώματος. Δεδομένου ότι σε περίπτωση κινδύνου στη θάλασσα προέχει ο στόχος διάσωσης, ο Συνήγορος εκτιμά ότι το πλαίσιο δράσης των Μ.Κ.Ο. πρέπει να διέπεται από την αρχή της αναλογικότητας. Σύμφωνα, άλλωστε, με τις κατευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο Νέο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο «η εκπλήρωση της νομικής υποχρέωσης διάσωσης ανθρώπων που βρίσκονται σε κίνδυνο στη θάλασσα δεν μπορεί να ποινικοποιείται».

2.2. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης «Μεταρρυθμίσεις αναφορικά με τις σχέσεις γονέων και τέκνων και άλλα ζητήματα οικογενειακού δικαίου» (Ν. 4800/2021)¹⁹⁶

Ο Συνήγορος του Πολίτη εκτίμησε τη σχετική νομοθετική πρωτοβουλία ως ιδιαίτερα θετική και επισήμανε ότι σημαντικά σημεία των προτάσεων του για την αναθεώρηση του Οικογενειακού Δικαίου¹⁹⁷, όπως η καθιέρωση της νομικής συνεπιμέλειας μετά τον χωρισμό των γονέων, η απροϋπόθετη άσκηση της γονικής μέριμνας του πατέρα που αναγνωρίζει εκούσια το παιδί, η ρητή πρόβλεψη περί υποχρέωσης του γονέα που μένει με το παιδί να εξασφαλίζει το δικαίωμα επικοινωνίας με τον άλλο γονέα και η στοιχειοθέτηση της παραβίασης του δικαιώματος αυτού ως κακής άσκησης της γονικής μέριμνας, ενσωματώθηκαν στο υπό εξέταση νομοσχέδιο. Εντόπισε ωστόσο **διατάξεις που έρχονταν βελτιώσεων, προκειμένου ο θετικός στόχος αυτού, η εξυπηρέτηση του συμφέροντος του παιδιού με τη διασφάλιση της ενεργής παρουσίας και των δύο γονέων στη ζωή του, να ανταποκριθεί επαρκώς στα πρότυπα της Δ.Σ.Δ.Π.**

Ενδεικτικά, ο Συνήγορος επισήμανε ότι το δικαίωμα επικοινωνίας μεταξύ του τέκνου και του γονέα που δεν μένει μαζί του, θα έπρεπε να κατοχυρωθεί ως δικαίωμα του παιδιού, προκειμένου η εφαρμογή του νέου τεκμηρίου καθορισμού του χρόνου επικοινωνίας στο 1/3 του συνολικού χρόνου του τέκνου να μην επαφίεται στη βούληση του γονέα αυτού, και η μείωση του χρόνου επικοινωνίας να επέρχεται μόνο ως συνέπεια της ύπαρξης σπουδαίου λόγου, και όχι απροθυμίας του δικαιούχου γονέα.

Η πρόβλεψη του νομοσχεδίου, που επιτρέπει τη συμφωνία των γονέων, με την οποία η επιμέλεια ή ακόμη και το σύνολο της γονικής μέριμνας θα ασκείται μετά το διαζύγιο/διάσταση/λύση του συμφώνου συμβίωσης μόνο από έναν γονέα, χωρίς να απαιτείται η συνδρομή σπουδαίου λόγου, ανατρέπει την έως τώρα θεώρηση της γονικής μέριμνας ως λειτουργικού δικαιώματος, από το οποίο ο γονέας δεν μπορεί να παραιτηθεί, και υπονομεύει το δικαίωμα του παιδιού σε κοινή ανατροφή και από τους δύο γονείς του, ενώ επιπλέον βρίσκεται σε προφανή αντίθεση με τον διακηρυγμένο στόχο του νομοσχεδίου για τη διασφάλιση της ενεργής παρουσίας των δύο γονέων στη ζωή του παιδιού.

Ο Συνήγορος υποστήριξε επίσης ότι η καθιέρωση της νομικής συνεπιμέλειας (και

196. <https://www.synigoros.gr/resources/130521-parathrhseis-oikogeneiako-dikaio--2.pdf>.

197. <https://www.synigoros.gr/resources/050820-epistolh-oikogeneiako-dikaio.pdf>.

μάλιστα με τον ατελή τρόπο, που περιγράφηκε) δεν επαρκεί για την πλήρη κατοχύρωση του δικαιώματος του παιδιού σε κοινή ανατροφή από τους γονείς, αλλά πρέπει να συνοδευθεί από την εισαγωγή του κανόνα της εναλλασσόμενης κατοικίας του παιδιού και του ισόχρονου διαμοιρασμού του χρόνου του μεταξύ των γονέων, δηλαδή της φυσικής συνεπιμέλειας.

Η Αρχή πρότεινε επίσης να απαλειφθεί η περιπτώσιολογία στο άρθρο 1532, με το σκεπτικό, μεταξύ άλλων, ότι **η αναφορά στην καταδίκη του γονέα με οριστική δικαστική απόφαση, θα μπορούσε ενδεχομένως να αποτρέψει το δικαστήριο από τη λήψη των αναγκαίων μέτρων σε περιπτώσεις προφανούς ενδοοικογενειακής βίας ή τέλεσης αδικημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας και εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής του τέκνου, πριν την έκδοση σχετικής δικαστικής απόφασης**. Τέλος, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι οι μεταβατικές διατάξεις του νομοσχεδίου καταλείπουν έναν ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό παιδιών, των οποίων οι υποθέσεις κρίθηκαν αμετάκλητα σε προηγούμενο χρονικό σημείο – οπότε ούτε η νομοθεσία, ούτε η νομολογία, ευνοούσαν τη διευρυμένη επικοινωνία και την από κοινού άσκηση της επιμέλειας μετά τον χωρισμό των γονέων – σε ένα δυσμενές καθεστώς, χωρίς ικανοποιητική αιτιολόγηση για την έλλειψη πρόβλεψης δυνατότητας μεταρρύθμισης των υφιστάμενων δικαστικών αποφάσεων, με γνώμονα πάντοτε το συμφέρον του παιδιού.

2.3. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων «Για την Προστασία της Εργασίας – Σύσταση Ανεξάρτητης Αρχής “Επιθεώρηση Εργασίας” – Κύρωση της Σύμβασης 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και παρενόχλησης στον χώρο της εργασίας – Κύρωση της Σύμβασης 187 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για το Πλαίσιο Προώθησης της Ασφάλειας και της Υγείας στην Εργασία – Ενσωμάτωση της Οδηγίας (ΕΕ) 2019/1158 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 20^{ης} Ιουνίου 2019 για την ισορροπία μεταξύ της επαγγελματικής και της ιδιωτικής ζωής»¹⁹⁸ (Ν. 4808/2021)

198. <https://www.synigoros.gr/resources/3parathrhseis-epi-nsx-ypergasias-2-1.pdf>.

Οι κυριότερες παρατηρήσεις της Αρχής συνοψίζονται στα εξής:

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ 190

Η Σύμβαση διευρύνει το πλαίσιο προστασίας κατά της βίας και της παρενόχλησης στην εργασία, ενισχύοντας την εθνική νομοθεσία για την παρενόχληση και τη σεξουαλική παρενόχληση ως μορφές διάκρισης λόγω φύλου, φυλής, εθνικής ή φυλετικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου. Κρίνεται ωστόσο αναγκαίος ο σαφής προσδιορισμός του πεδίου εφαρμογής των προτεινόμενων ρυθμίσεων, των κρίσιμων ορισμών των εννοιών της βίας και της παρενόχλησης και των αρμοδιοτήτων των φορέων, στους οποίους ανατίθεται η εφαρμογή των ρυθμίσεων.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΟΔΗΓΙΑΣ (ΕΕ) 2019/1158

Θετικά αποτιμάται, κατ' αρχήν, η έγκαιρη ενσωμάτωση της Οδηγίας ήδη πριν την οικεία προθεσμία. Εξαιρετικά θετική και σε εναρμόνιση με τις πάγιες συστάσεις της Αρχής είναι η εφαρμογή των ρυθμίσεων σε όλους τους εργαζόμενους γονείς, φυσικούς, θετούς, ανάδοχους, καθώς και στις τεκμαιρόμενες μητέρες που αποκτούν τέκνο με τη διαδικασία της παρένθετης μητρότητας, αλλά και η διεύρυνση του είδους των σχέσεων εργασίας που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής. Και τα δύο ζητήματα είχαν αποτελέσει αντικείμενο επίμονης και συστηματικής προσπάθειας του Συνηγόρου.

Επιμέρους παρατηρήσεις ή νομοτεχνικές βελτιώσεις έγιναν σε σειρά άρθρων του νομοσχεδίου, όπως π.χ. στη σχετιζόμενη διάταξη με την αντιστροφή του βάρους απόδειξης, όπου η οικεία διατύπωση δημιουργούσε σύγχυση αναφορικά με την αποδεικτική διαδικασία και την πραγματική αντιστροφή του βάρους απόδειξης, οπότε προτάθηκε η υιοθέτηση της σχετικής πρόβλεψης του άρθρου 24 του Ν. 3896/2010 (άρθρο 19 της Οδηγίας 2006/54).

ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΣΤΑΣΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΩΝΥΜΙΑ «ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ»

Κρίνεται αναγκαία η αποσαφήνιση της αρμοδιότητας του νέου φορέα στα ζητήματα διακρίσεων, βίας και παρενόχλησης λόγω φύλου, εθνο-φυλετικής καταγωγής, θρησκείας, αναπηρίας, ηλικίας σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου, για λόγους που σχετίζονται με την απαιτούμενη συνεκτικότητα του νομικού πλαισίου, αλλά και την ασφάλεια δικαίου.

Επιμέρους παρατηρήσεις της Αρχής αφορούσαν στην οριοθέτηση των αρμοδιο-

τήτων των δύο φορέων και τη συνέχιση της παγιωμένης συνεργασίας τους σε ζητήματα διακρίσεων στο πλαίσιο των νόμων 4443/2016 και 3096/2010, ιδίως σε ζητήματα επίλυσης εργατικών διαφορών. Στο πλαίσιο αυτό, προτάθηκαν συγκεκριμένες προσθήκες και βελτιώσεις σε άρθρα του νομοσχεδίου, με σκοπό την αποσαφήνιση των ήδη ακολουθούμενων πρακτικών συνεργασίας (διαβίβαση καταγγελιών από το Σ.Ε.Π.Ε., πρόσκληση συμμετοχής εκπροσώπου του Συνηγόρου, επιφύλαξη για διενέργεια ίδιας έρευνας της Αρχής και έκδοση πορίσματος από το οποίο χωρεί απόκλιση μετά από σχετική ειδική αιτιολόγηση).

2.4. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων «Νέο πλαίσιο για την ευζωία των ζώων συντροφιάς – Πρόγραμμα “ΑΡΓΟΣ”»¹⁹⁹ (Ν. 4808/2021)

Ο σεβασμός στη ζωή και την υγεία των ζώων αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά ζητήματα της περιβαλλοντικής προστασίας και η Ανεξάρτητη Αρχή είχε ήδη επανειλημμένα εκφράσει τις απόψεις της, στο πλαίσιο σχεδιαζόμενων νομοθετικών τροποποιήσεων παρελθόντων ετών.

Η Ανεξάρτητη Αρχή επεσήμανε ότι η πρόβλεψη στο σχέδιο νόμου της απευθείας πρόσβασης όλων των άμεσα εμπλεκόμενων αρμοδίων υπηρεσιών στο Εθνικό Μητρώο Ζώων Συντροφιάς (Ε.Μ.Ζ.Σ.) αποτελεί ένα εξαιρετικά σημαντικό βήμα για την καλύτερη οργάνωση των προγραμμάτων προστασίας των ζώων. Καίρια εισαγωγή αποτελεί και το Μητρώο Παραβατών, το οποίο θα διαλειτουργεί με το Ε.Μ.Ζ.Σ., προκειμένου να εμποδίζεται η δυνατότητα απόκτησης ζώου, σε περίπτωση τελεσίδικης ποινικής καταδίκης για παράβαση των διατάξεων περί προστασίας και ευζωίας.

Αναφορικά με τη χρηματοδότηση των δήμων για τη δημιουργία καταφυγίων αδέσποτων ζώων, ο Συνήγορος του Πολίτη τόνισε την ανάγκη πρόβλεψης της σταδιακής εκταμίευσης του ποσού των επιχορηγήσεων, κατόπιν σχετικών ελέγχων της πορείας των προβλεπόμενων έργων, προκειμένου οι δήμοι να έχουν τη δυνατότητα απρόσκοπτης υλοποίησης αυτών και να μην αποθαρρύνονται από τα μακρά διαστήματα αναμονής για την έγκριση της χρηματοδότησης με την περάτωση του έργου. Σχετικά με τη δυνατότητα δημιουργίας καταφυγίων, πλέον, και από ιδιώτες, η Αρχή επεσήμανε ότι η διαχείριση αδέσποτων ζώων εξακολουθεί να ανήκει ως αρμοδιότητα στους δήμους και, ως εκ τούτου, η ίδρυση και λειτουργία καταφυγίων από άλλους φορείς και πολίτες, θα πρέπει να υπόκειται σε αυστηρό πλαι-

199. <https://www.synigoros.gr/?i=kdet.el.news.856027>.

σιο ελέγχου και να μην υπερβαίνει τις πραγματικές ανάγκες για τη διαχείριση των αδέσποτων ζώων ανά περιοχή.

Για τη δημιουργία πάρκων σκύλων, ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε τη θέσπιση υποχρέωσης, αντί της δυνητικής ευχέρειας, των δήμων για τη διαμόρφωση και λειτουργία ελάχιστου αριθμού πάρκων σκύλων ανά δήμο, λαμβανομένων υπόψη κριτηρίων, όπως ο πληθυσμός του δήμου και η εδαφική του έκταση.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του σχεδίου νόμου, σε περίπτωση σοβαρής μη συμμόρφωσης των δήμων, είναι δυνατόν να επιβάλλεται, με απόφαση του Υπουργού Εσωτερικών, παρακράτηση μέρους του ποσού των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων που δικαιούται ο δήμος. Δεδομένου ότι, με το προϊσχύσαν θεσμικό πλαίσιο οι δήμοι δεν υπόκειντο σε κανενός είδους κύρωση, η εν λόγω διάταξη αξιολογήθηκε ως ιδιαίτερα θετική. Ωστόσο, ο Συνήγορος εξέφρασε τις επιφυλάξεις του ως προς την εφαρμοσιμότητα αυτής, καθώς η διαδικασία που προβλέπεται είναι εξαιρετικά σύνθετη και δεν εστιάζει, μέσω της επιβολής άμεσων κυρώσεων, στην επίτευξη ενός συγκεκριμένου αποτελέσματος. Ως εκ τούτου, αντ' αυτής, πρότεινε την πρόβλεψη άμεσων κυρώσεων, ανά περίπτωση παράβασης, για τους δήμους, που αποδεδειγμένα δεν προβαίνουν στις απαιτούμενες ενέργειες που να διασφαλίζουν την ευζωία των αδέσποτων, αλλά και για την ασφάλεια των δημοτών.

Τέλος, η Αρχή υποστήριξε ότι είναι αναγκαίο να τεθεί, με νομοθετική ρύθμιση, περιορισμός ως προς τον μέγιστο επιτρεπόμενο αριθμό ζώων συντροφιάς ανά οικία, με κριτήρια βάσει του είδους του ζώου και του τύπου της κατοικίας. Ο μέγιστος επιτρεπόμενος αριθμός ζώων συντροφιάς δεν πρέπει να επαφίεται στη διακριτική ευχέρεια των ιδιοκτητών, ακόμα και όταν αυτή εκφράζεται μέσω της γενικής συνέλευσης των συνιδιοκτητών, δεδομένου ότι δεν αφορά μόνο στους συνιδιοκτήτες.

2.5. Παρατηρήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών «Θεσμικό πλαίσιο τηλεργασίας, διατάξεις για το ανθρώπινο δυναμικό του δημοσίου τομέα και άλλες ρυθμίσεις» (Ν. 4807/2021)²⁰⁰

Ο Συνήγορος του Πολίτη επισήμανε την αναγκαιότητα ρύθμισης της λειτουργίας της τηλεργασίας στον δημόσιο τομέα, καθώς η χώρα μας ήδη έχει ήδη καθυ-

200. <https://www.synigoros.gr/resources/070621-parathrhseis-synhgoroy-nsx-gia-thlergasia.pdf>.

στερήσει να διαμορφώσει το πλαίσιο οργάνωσης της εξ αποστάσεως εργασίας, συγκαταλεγόμενη σε μία ολοένα και μικρότερη λίστα Ευρωπαϊκών κρατών, στα οποία το συγκεκριμένο πεδίο παραμένει αρρυθμιστο. Η αναδιαμόρφωση του τρόπου εργασίας στο δημόσιο, εξαιτίας της πανδημίας και της ανάγκης προστασίας της υγείας του προσωπικού του δημοσίου τομέα και των συναλλασσόμενων πολιτών κατά το τελευταίο διάστημα, ενός και πλέον έτους, σε συνδυασμό με την απουσία ρυθμιστικού πλαισίου τηλεργασίας, βρήκε τον δημόσιο τομέα της χώρας εν πολλοίς απροετοίμαστο να ανταποκριθεί στις ειδικές και εξαιρετικές προκλήσεις, δημιουργώντας σειρά προβλημάτων στην εύρυθμη λειτουργία δημοσίων υπηρεσιών και εξυπηρέτησης των πολιτών, όπως προκύπτει από τον ιδιαίτερα αυξημένο αριθμό αναφορών που έλαβε η Ανεξάρτητη Αρχή. Στο πνεύμα αυτό, έκρινε καταρχήν ως θετική την ανάληψη της σχετικής πρωτοβουλίας εκ μέρους του Υπουργείου Εσωτερικών. Περαιτέρω, παρέθεσε επισημάνσεις και παρατηρήσεις ως προς επιμέρους προτεινόμενες ρυθμίσεις, με κύρια επιδίωξη να συμβάλει στην κατά το δυνατό διαμόρφωση ενός λειτουργικού, αποτελεσματικού και συμπαγούς πλαισίου τηλεργασίας για τον δημόσιο τομέα.

Ο Συνήγορος, αναφερόμενος στις μορφές τηλεργασίας κατά τα διεθνή πρότυπα και πρακτικές, επισήμανε ότι το μοντέλο «κανονικής» τηλεργασίας που περιγράφεται στο υπό συζήτηση σχέδιο νόμου, μάλλον προσιδιάζει με αυτό που συναντάται σε άλλες έννομες τάξεις της Ε.Ε. ως «περιστασιακή» τηλεργασία, παρά με εκείνο της τακτικής, πλήρως ενταγμένης στον τρόπο λειτουργίας μιας υπηρεσίας, παροχής εξ αποστάσεως εργασίας και εισηγήθηκε την εισαγωγή της «τακτικής» τηλεργασίας, σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της οποίας θα είναι δυνατή η εργασία εκτός του εργασιακού χώρου, σε κανονικές συνθήκες, βάσει ενός ετήσιου υπηρεσιακού προγραμματισμού και σύμφωνα με τις υπηρεσιακές ανάγκες.

Συγκεκριμένα, επεσήμανε ότι η σχετική ρύθμιση, βάσει της οποίας η τηλεργασία δεν θα μπορεί να υπερβαίνει τις σαράντα τέσσερις ημέρες ανά ημερολογιακό έτος, που θα λαμβάνονται υποχρεωτικά μέσα σε διάστημα τριών μηνών, προσιδιάζει στις ανάγκες και τους σκοπούς μίας «περιστασιακής» τηλεργασίας, που θα εξυπηρετεί ανάγκες εκπόνησης ενός έργου. Δεν φαίνεται, ωστόσο, να εξυπηρετεί ούτε όσους εργαζόμενους έχουν μόνιμα προβλήματα υγείας, ούτε όσους θελήσουν να κάνουν χρήση του παρεχόμενου δικαιώματος για λόγους καλύτερης εξισορρόπησης επαγγελματικής και προσωπικής – οικογενειακής ζωής, ενώ δυνητικά, θα οδηγούσε τους τηλεργαζόμενους υπαλλήλους σε μία τρίμηνη περίοδο συνεχόμενης αποχής από τον εργασιακό τους χώρο, με πιθανότητα πρόκλησης διοικητικών αρρυθμιών και άσκοπων διοικητικών δυσχερειών και επιβαρύνσεων. Ωστόσο, δεν έγινε δεκτή η εισήγηση του Συνηγόρου για την επέκταση των χρονικών ορίων της τηλεργασίας, σε ετήσια βάση.

Ο Συνήγορος πρότεινε να διευκρινιστεί ότι το μέγιστο όριο του 25% των υπαλλήλων που δύνανται να τηλεργάζονται να υπολογίζεται σε ημερήσια βάση, ώστε να αποτραπεί ο κίνδυνος σχηματισμού ενός *numerus clausus* των εργαζομένων που θα μπορούσαν να κάνουν χρήση της τηλεργασίας. Σε κάθε περίπτωση, θα χρειαστεί ερμηνεία της διάταξης αυτής. Παράλληλα, παρατήρησε ότι ο καθορισμός, με απόφαση του Διευθυντή του φορέα, σε τριμηνιαία βάση των θέσεων που είναι επιλέξιμες για τηλεργασία, εισάγει μια πρόσθετη διοικητική επιβάρυνση που θα μπορούσε να αποφευχθεί, εάν τα χρονικά όρια της τηλεργασίας εκτείνονταν σε διάστημα έτους.

Επισημάνει ακόμη την ανάγκη πρόβλεψης τρόπου ή διαδικασίας ελέγχου της τήρησης του ωραρίου από τους υπαλλήλους που τηλεργάζονται και πρότεινε την εξειδίκευση του τρόπου αυτού (και, συνακόλουθα, και της υπερωριακής εργασίας), σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που θέτει η Ενιαία Αρχή Πληρωμών. Αναφερόμενος δε, στους κανόνες που αφορούν στην ασφάλεια του συστήματος πληροφοριών και στην προστασία των προσωπικών δεδομένων, τόνισε ότι αυτοί πρέπει να προβλέπονται στον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας του συστήματος τηλεργασίας ανά φορέα και όχι στις ατομικές αποφάσεις έγκρισης αιτημάτων τηλεργασίας των υπαλλήλων. Ο Συνήγορος πρότεινε επίσης, η τηλεργασία να περατώνεται ή να αναστέλλεται, όχι μόνο κατόπιν αιτήματος του υπαλλήλου, αλλά και με απόφαση του φορέα, σε εξαιρετικές περιπτώσεις και με ειδική αιτιολογία. Η εισήγηση αυτή έγινε δεκτή.

Τέλος, ο Συνήγορος εισηγήθηκε οι επικεφαλής των Ανεξαρτήτων Αρχών, στο πλαίσιο του σεβασμού της λειτουργικής ανεξαρτησίας τους, ιδιαίτερος δε εκείνων των οποίων η λειτουργική ανεξαρτησία είναι και συνταγματικά κατοχυρωμένη, να έχουν αρμοδιότητα έκδοσης εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας τηλεργασίας, καθώς και καθορισμού του ποσοτικού ορίου των υπαλλήλων τους που μπορούν να τηλεργάζονται και η εισήγησή του έγινε δεκτή.